

SUMAR
SUMAR
SUMAR
SUMAR
SUMAR

■ „SOCIALISMUL MONDIAL LA RĂSCRUCE – O PERSPECTIVĂ DIN INTERIOR”

Incepiind cu acest număr

— Domul SILVIU DRUCAN ne oferă un fragment din cartea sa, care poate fi citit în pagina 4.

- APEL CĂTRE LICHELE
- CE E CU INTELECTUALII ?
- SĂ VORBIM DESPRE CARITATE

În pagina 5, texte încetinate cu semnificative prestigioase: GABRIEL LIJCEANU, AL. TALEOLOGU și SORIN VIEHU

■ ACCENTE

— rubrica își propune să confere esențial politic dimensiunile reprimite în ultimii 45 de ani. O pledoarie publicistică susținută, în paginile 6-7, de PETRU CRETIA, THOMAS KLEININGER, ANTOREI PIPPIDI și DIAN CIUBESCU.

■ DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI

— publicăm integral textul cel mai delectat în anii dictaturii comuniste. Paginile 12-13.

■ „NU AM AVUT CURAJUL SĂ FIM MARTIRI”

ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Ardealului, teolog și intelectual contestat în ultimii ani, încearcă să ne explice mecanismele prin care biserică a fost instrumentalizată de monarhia sa firească, într-un interviu realizat de DAN PAVEL. Pag. 14.

■ FALS PORTRET DE MINISTRU

Defesubiurile unor atacuri rare trebuie răsucite de întreaga opinie publică, într-un articol de GABRIEL ANDRESCU din pag. 17.

PUBLICAȚIE
SĂPTĂMÎNALĂ
EDITATĂ DE

GRUPUL
PENTRU DIALOG
SOCIAL

■ ANUL I

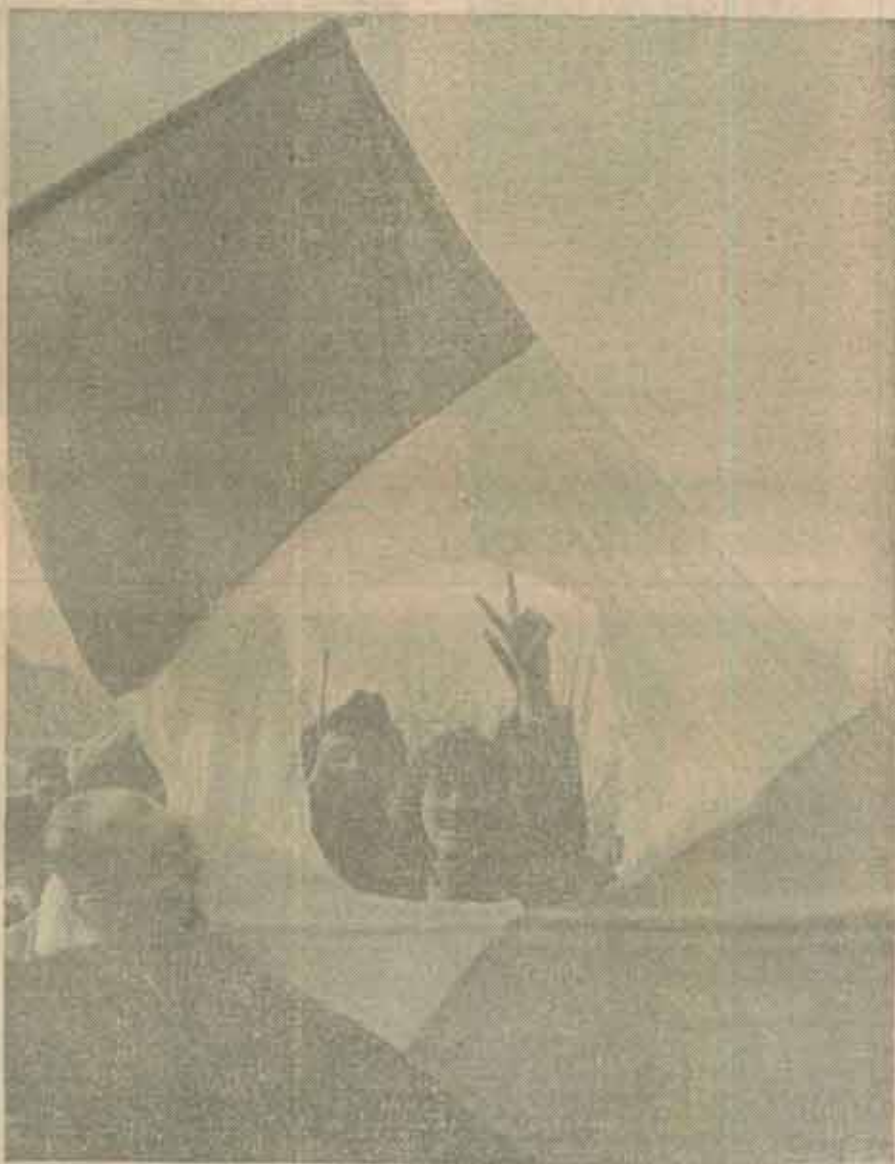
■ NR. 1

■ 20 IANUARIE 1990

Grupul pentru dialog social

GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL este o instanță de reflexie critică asupra problemelor fundamentale care frământă societatea civilă română, asupra inserării ei în contextul european: civilizație, — cultură — politică — societate civilă — ecologie. El este un grup de dezbateri între intelectuali de diferite profesii, care își propune să prospecteze căile de evoluție și organizare ale acestei societăți, o evoluție bazată pe valorile umane și pe drepturile omului. GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL își propune să fie un laborator în care economiști, sociologi, politologi, filosofi, urbanisti, scriitori, teologi etc., să găsească (să caute) împreună strategiile și soluțiile de care societatea română va avea nevoie în viitorul imediat”. (din Declarația de constituire a Grupului pentru dialog social)

Text integral în pagina 3.

EDITORIAL

„22”

Primul număr al publicației noastre ajunge în mână cititorului la o lună după REVOLTA POPULARĂ din decembrie. „22” dorește să se facă expresia acestei revolte, purtătorul de cuvânt al celor care au ieșit în stradă pentru a-și impune drepturile. Vom încerca să păstrăm viu SPIRITUL REVOLTEI în paginile noastre. Să fim o instanță critică a realității viite după prăbușirea dictaturii.

Monologul continuu al puterii cu tot ce a însemnat al în minclună și violență a fost întrerupt. DIALOGUL pe care-l propunem nu ar fi fost posibil astăzi fără zilele și nopțile din preajma revoluției '89, când tineretul a hotărât să termine odată pentru totdeauna cu practica terorizării celorlalți, a asmatării, unuia împotriva celuilalt, a mistificării nerușinate și sărăciei.

A fost o jumătate de secol în care istoria a încetat să mai existe. Totul părea intrat într-un proces de putrefacție fără sfârșit, în care rînd pe rînd toate valorile s-au descompus: DEMNITATEA, ONOAREA, ADEVĂRUL, FRUMOSUL, LIBERTATEA, DRAGOSTEA. Am trăit cu toții o viață înfricoșată, falsă, umilitoare, sufocată de frică, teroare și vulgaritate. Acestea vor dura încă o bucată de vreme. Nu ajung cîteva săptămîni pentru a ne vindeca, uita și lerta. Pentru a ne curăța, pentru a face să dispară dintr-o dată experiența grea. Cel care am trăit-o poate nu vor scăpa niciodată de spectrul acelei realități incredibile. Nu trebuie să așteptăm UN MIRACOL. Noștre-

rea societății civile românești va fi de lungă durată și travasată de crize. Revoluția nu s-a încheiat odată cu fuga și executarea perechii ex-presidențiale. Rămîn de pe urma lor un întreg aparat, o economie falimentară, dar mai ales o mentalitate bolnăvicioasă.

să: aceea de a te supune, de a slugări, de a cere mereu acordul cuiva, de a cere un loc sub soare.

LIBERTATEA INDIVIDUALĂ este înfinit mai greu de cucerit. Ea nu poate fi impusă prin decret de nimeni. Nici chiar de un Guvern rezultat dintr-o revoltă populară. Libertatea este o luptă de fiecare zi,

dasă de fiecare individ cu oricine ar încerca să conștine un fragment cit de mic din ea. Libertatea este în același timp și o luptă a fiecărui cu el însuși. Împotriva tentației de a renunța, de a te trage la margine unde nu ești întrebare nimic și pericolele sînt aproape inexistente. A fi liber astăzi înseamnă înțel a contribui la înfăptuirea libertății celorlalți. Concret, continuu, în toate împrejurările.

SOCIETATEA CIVILĂ ROMÂNEASCĂ începe să se configureze. Începem să vorbim cu vocea mai fermă și temele discuțiilor noastre sînt: pluralism, partide politice, alegeri libere, sindicate independente, parlament. Sînt semnele unei democrații pe care, dacă nu veghem circumspecți și activi, o putem pierde. Pentru a fi întregă, această democrație — deocamdată doar un număr de decrete și abrogări de legi vechi — trebuie să aibă și resorturi economice reale, instituții ale unui stat de drept, o viață socială în care interesele tuturor categoriilor socio-profesionale să fie corect reprezentate. Unei toleranțe de doctrină trebuie să-i corespundă o diversitate de interese liber exprimate.

„22” VA FI O PUBLICAȚIE A REFLEXIEI CRITICE, ÎN CARE DIALOGUL LUCID ȘI SINCER, VA FI O CONSTANTĂ, ȘANSA NOASTRĂ ESTE ASEMENEA ACESTEI RĂSPUNDERI.

„22”

AGENDĂ

Expoziție de carte franceză

În ziua de 3 ianuarie s-a deschis la librăria „Mihai Sadoveanu” expoziția de carte franceză a librarilor de la FNAC. Volumele expuse, ca și cele care urmează să sosească în continuare, reprezintă o donație a FNAC către Biblioteca Centrală Universitară. Deschiderea expoziției a fost făcută de Gabriel Liiceanu și Dan Hăușcă; din partea librarilor francezi au vorbit Simone Mussard și Pierre-Antoine Dupuy, directori de carte la FNAC. Cu această ocazie s-a discutat posibilitatea deschiderii unei „Librării franceze” la București. Redăm în continuare cuvintele rostite de Gabriel Liiceanu.

„Istoria evenimentului pe care îl trăim astăzi este simplă și coplesitoare prin simplitatea ei. L-am cunoscut săptămîna trecută, cu ocazia unui interviu pe care mi l-a acordat pentru „România literară”, pe André Glucksmann, unul dintre numele de prestigiu ale filozofiei franceze contemporane. M-a întorsat cum ne poate ajuta. L-am vorbit de Biblioteca universității distrusă în zilele acestea. Și-a notat câteva cuvinte într-un carnet. Peste cinci zile, cu câteva ore înainte de anulul nou, un avion de la Paris aterizează la Otopeni: în el se aflau André Glucksmann, Simone Mussard și Pierre-Antoine Dupuy, directori de carte la FNAC (neîndoielnic cea mai prestigioasă întreprindere a librarilor din Franța) și 13.000 de volume. Peste 10 ore de la aterizare, André Glucksmann a luat avionul spre Paris. A rămas echipa de la FNAC. Cu toții și-au petrecut revelația în România. Cele 13.000 de volume urmează să fie donate Bibliotecii Centrale Universitare. Vor veni, în săptămînilor următoare, alte transporturi de carte, altele donații. De ele se vor bucura în primul rînd studenții români.

Cîndva, înainte de război, prezența și desfășurarea cărții franceze în România era un lucru curent și firesc. Cînd un popor își redobîndeste respirația liberă, el își redobîndeste în primul rînd firescul. Sintem acum, și cu acest eveniment, martorii nașterii propriului nostru firesc.

Dialog fertil

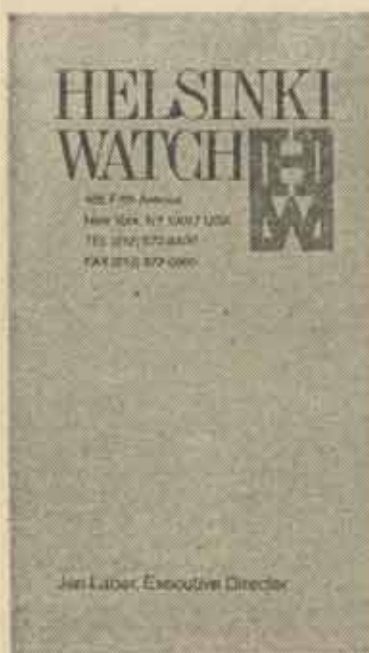
Domnul Cazimir Ionescu, vicepreședinte al Consiliului Frontului Salvării Naționale, s-a întreținut cu câțiva dintre reprezentanții Grupului pentru dialog social în legătură cu programul și activitatea de viitor a grupului și revistei 22.

Schimb de vederi

Simbătă, 6 ianuarie 1990, a avut loc întrunirea dintre reprezentanții GRUPULUI PENTRU DIALOG SOCIAL (C. Anastasiu, P. Câmpeanu, A. Teodorescu) și delegația FEDERAȚIEI INTERNAȚIONALE A GRUPURILOR HELSINKI compusă din prințul F.

Schwarzenberg, Jeri Laber (director executiv), Jonathan Fanton (vicepreședinte). A avut loc un schimb de vedere privind constituirea, funcționarea și structura organizațiilor neguvernamentale preocupate de apărarea drepturilor omului.

În vizită la redacție prințul F. Schwarzenberg, membru al Federației Internaționale a grupurilor Helsinki.

BRITISH-ROMANIAN ASSOCIATION
 BRITISH ROMANIAN ASSOCIATION
 7 Mount Road, London SW14 3NS, Tel: 01-874 7141 Fax: 01-874 7142

MEMBERSHIP	MEMBERSHIP	MEMBERSHIP
Individual (UK)	Individual (Romania)	Individual (Foreign)
Student	Student	Student
Life	Life	Life

2 Ianuarie 1990
 Adresa publicației prezintă din nou...

Ne adresăm cu încredere la organizațiile, instituțiile culturale de care depindem și în special la cele care ne ajută în activitatea noastră...

Grupul pentru dialog social este primul grup independent constituit din România, acționând programatic ca o instanță de reflexie critică asupra problemelor care frământă societatea noastră civilă, asupra inserării ei în context european. În vederea largirii ariei sale de dezbateri, grupul editează revista 22. Vă puteți abona la revista noastră prin toate oficiile poștale din țară, contribuind astfel la susținerea publicației care nu se subordonează nici unei grupări politice și care refuză orice colaborare cu cei ce au susținut vechiul regim.

Exclusivitate

22 va publica în exclusivitate, începînd cu numărul viitor, cartea de dialoguri **CE-AR MAI FI DE SPUS**, rămasă în manuscris. Autorii: DAN PETRESCU (foto) și LIVIU CANGIOPOL.

O vizită neprotocolară

Domnul Miller Crouch, consilier de presă la Ambasada Statelor Unite ale Americii, a fost unul dintre primii vizitatori ai sediului Grupului pentru dialog social. El s-a întîlnit cu o parte a colectivului care pregătea primul număr al revistei 22, stabilind cadrul în care se vor desfășura întîlnirile viitoare dintre grupul nostru și organizațiile internaționale neguvernamentale, în legătură cu problemele apărării valorilor democrației și ale libertății individuale.

Angajăm!

În vederea întăririi compartimentelor tehnic și redacțional, publicația 22 angajează specialiști în următoarele posturi:

- tehnoredactor
- machetator
- două secretare, care să cunoască 2-3 limbi străine și stenodactilografia
- informatician
- designer
- fotoreporter.

Informații suplimentare la telefon: 14.15.25.

La „Inter”

Aspecte din timpul conferinței de presă din 31 decembrie 1989, la care au participat mari companii de televiziune și reviste din întreaga lume. În imagine Al Paleologu, Andrei Cornea și Petru Creția.

CITITORI! ABONAȚI-VĂ LA „22”!

GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL este primul grup independent constituit din România, acționînd programatic ca o instanță de reflexie critică asupra problemelor care frământă societatea noastră civilă, asupra inserării ei în context european. În vederea largirii ariei sale de dezbateri, grupul editează revista 22. Vă puteți abona la revista noastră prin toate oficiile poștale din țară, contribuind astfel la susținerea publicației care nu se subordonează nici unei grupări politice și care refuză orice colaborare cu cei ce au susținut vechiul regim.

Declarația de constituire a „GRUPULUI PENTRU DIALOG SOCIAL“

Grupul pentru dialog social se constituie ca un grup de sine stătător, care acționează legal, începând de astăzi 31 decembrie 1989. El are dreptul să reprezinte conștiința lucidă a acestei societăți care a fost umilită și distrusă. Vrem să contribuim la ieșirea din dezastru și la regenerare.

Grupul pentru dialog social este un grup independent, strict informal, care nu se subordonează nici unei grupări politice și care refuză orice colaborare cu cei care au susținut vechiul regim. Pe cont propriu fiecare membru al Grupului are dreptul la propriile sale opinii și orientări politice, care nu afectează însă în nici un fel statutul și orientarea Grupului.

Grupul pentru dialog social este o instanță de reflexie critică asupra problemelor fundamentale care frământă societatea civilă română, asupra înscărilor ei în contextul european: civilizație — cultură — politică — societate civilă — ecologie. El este un club de destăieri între intelectuali de diferite profesii, care își propune să prospecteze căile de evoluție și organizare ale acestei societăți, o evoluție bazată pe valorile umane și pe drepturile omului. Grupul pentru dialog social își propune să fie un laborator în care economiștii, sociologii, politologii, istoricii, filozofii, urbanistii, scriitorii, teologii etc. să găsească (și caute) împreună strategiile și soluțiile de care societatea română va avea nevoie în viitorul imediat.

Grupul pentru dialog social va organiza dezbateri deschise în rândul diferitelor categorii sociale: studenți, muncitori, militari, intelectuali asupra cărora vechiul regim a lăsat să cadă cortina ideologică. Temele de dezbateri: pluralism, sindicate libere, parlament, partide politice, libertăți civile, drepturile omului, separarea puterilor de stat, cultura și valorile ei, ecologie, urbanism etc. Aceste întâlniri vor fi organizate începând cu 15 ianuarie 1990.

Grupul pentru dialog social strânge mărturiile asupra revoluției din decembrie și a momentelor care au precedat-o (fotografii, depoziii, benzi video etc.).

Grupul pentru dialog social își propune pentru început editarea unei publicații săptămânale care să fie oglinda noii societăți civile românești în toate articulațiile ei.

31 decembrie 1989, București

Declaration of principles of the „GROUP FOR SOCIAL DIALOGUE“

The group for social dialogue has been set up as an independent group, legally operating from today December 31, 1989. It aims to represent the moral conscience of our humiliated and destroyed society. We want to contribute to overcoming the disaster and to the regeneration of the country.

The group for social dialogue is an independent and strictly informal group, not subordinated to any political party, which rejects any cooperation with anybody connected with the old regime. The group does not wish to be a centre of power, but a centre of influence. Each member of the group has the right to hold his own views and political opinions and this will not affect in any way the status and the orientation of the group.

The group for social dialogue is a centre for critical reflection on the fundamental problems facing Romanian civil society within a European context as regards civilisation, culture, politics, civil society and ecology. It is an arena for discussion among intellectuals of various disciplines, which aims to study the path of evolution and the organisation of our society, based on human values and human rights.

The group for social dialogue proposes to be a forum where economists, sociologists, political scientists, historians, philosophers, town planners and architects, writers, theologians and others can seek together strategies and solutions which Romanian civil society needs in the immediate future.

The group for social dialogue will organise open debates within different social groups such as students, workers, the armed forces, intellectuals, debates, that were stifled by the old regime. The themes of the debates will be: pluralism, free trade unions, parliament, political parties, civil rights, human rights, the separation of power in the state, culture and its values, ecology, urbanistic development etc. These meetings will be organized starting January 15th, 1990.

The group for social dialogue will collect eye-witness accounts of the December Revolution and of the events leading up to it including photographs, written testimonies, video recordings etc.

The group for social dialogue intends in the near future to publish a weekly journal which will reflect the new Romanian civil society in all its manifestations.

December 31st, 1989

Déclaration constitutive du „GROUPE POUR LE DIALOGUE SOCIAL“

Le groupe pour le dialogue social se constitue comme un groupe autonome, qui agit légalement à partir d'aujourd'hui, 31 décembre 1989. Il aspire à représenter la conscience lucide de notre société qui a été humiliée et à la régénérer.

Le groupe pour le dialogue social est un groupe indépendant, strictement informel qui, ne se subordonne à aucun groupe, courant politique et qui refuse toute collaboration avec ceux qui ont soutenu l'ancien régime. Chaque membre du groupe a le droit de défendre pour son propre compte, ses propres opinions et orientations politiques sans que cela n'affecte pour autant le statut et l'orientation du groupe.

Le groupe pour le dialogue social est une instance de réflexion critique sur les problèmes fondamentaux qui se posent à la société civile roumaine et sur la manière dont ils s'insèrent dans le contexte européen: civilisation — culture — politique — société civile — écologie. C'est un lieu de débats entre intellectuels de diverses professions, qui se propose de prospecter les voies de l'évolution et de l'organisation de cette société, évolution fondée sur les valeurs humaines et les droits de l'homme. Le groupe pour le dialogue social se propose d'être un laboratoire dans lequel des économistes, des sociologues, des politologues des historiens, des philosophes, des urbanistes, des écrivains, des théologiens etc. puissent chercher ensemble les solutions dont la société civile roumaine va avoir besoin dans l'avenir immédiat.

Le groupe pour le dialogue social organisera des débats ouverts au sein des différentes catégories sociales: étudiants, ouvriers, militaires, intellectuels que l'ancien régime a étouffés sous une chape idéologique. Les thèmes de ces débats seront: le pluralisme, le syndicalisme libre, le parlement, les partis politiques, les libertés civiles, les droits de l'homme, la séparation des pouvoirs, la culture et ses valeurs, l'écologie, l'urbanisme etc. Ces rencontres seront organisées à partir du 15 janvier 1990.

Le groupe pour le dialogue social réunit les témoignages sur la révolution de décembre et sur les moments qui l'ont précédée (photographies, témoignages, bandes vidéo etc.).

Le groupe pour le dialogue sociale se propose d'éditer dans un premier temps, une publication hebdomadaire qui soit le reflet de la nouvelle société civile roumaine dans toutes ses articulations.

31 decembrie 1989, București

Gründungs — erklärung der „GRUPPE FÜR SOZIALEN DIALOG“

Die Gruppe für sozialen Dialog versteht sich als selbständige Gruppe, die angefangen von heute, dem 31. Dezember 1989, in Aktion tritt. Sie beabsichtigt, das nüchterne Bewußtsein dieser wurde. Sie will dazu beitragen, daß Rumänien aus dem Desaster herauskommt und sich regeneriert.

Die Gruppe für sozialen Dialog ist eine unabhängige, strikt informelle Gruppe, die sich keinerlei politischen Organisation unterordnet und die jedwede Zusammenarbeit mit denjenigen ausschließt, die das ehemalige Regime unterstützt haben. Sie erklärt ausdrücklich, daß sie kein Machtzentrum sein, sondern nur Einfluß auf die zukünftige Entwicklung nehmen will. Jedes Mitglied der Gruppe hat das Recht, eigenverantwortlich politische Entscheidungen zu treffen, die aber das Statut und die Orientierung der Gruppe keineswegs beeinflussen sollen.

Die Gruppe für sozialen Dialog ist eine Instanz für kritische Reflexion über die Grundprobleme, die die rumänische zivile Gesellschaft betreffen, über ihre Eingliederung in das europäische Umfeld: Zivilisation, Kultur, Politik, zivile Gesellschaft, Umweltschutz. Sie ist eine Vereinigung für den Gedankenaustausch von intellektuellen verschiedener Bereiche, die sich vornimmt, die Entwicklungsweg, die Organisationsformen dieser Gesellschaft zu entwerfen, einer Entwicklung, die auf humanen Werten und auf den Menschenrechten beruhen muß. Die Gruppe für sozialen Dialog beabsichtigt, eine Werkstatt zu sein, in der Wirtschaftswissenschaftler, Soziologen, Politologen, Historiker, Philosophen, Stadtplaner, Schriftsteller, Theologen usw. zusammen nach Strategien und Lösungsmöglichkeiten für die zukünftige rumänische Gesellschaft suchen.

Die Gruppe für sozialen Dialog wird öffentliche Diskussionen veranstalten zwischen verschiedenen gesellschaftlichen Gruppen: Studenten, Arbeitern, Angehörigen der Streitkräfte und Intellektuellen, die das ehemalige Regime von der Außenwelt ideologisch abgeschottet hat. Folgende Themen werden zur Diskussion gestellt: Pluralismus, freie Gewerkschaften, Parlamentarismus, politische Parteien, Zivilrecht, Menschenrechte, Gewaltenteilung, Kultur und ihre Werte, Umweltschutz, Stadtplanung usw. Diese Debatten werden ab 15. Januar 1990 veranstaltet.

Die Gruppe für sozialen Dialog sammelt Dokumente über die Dezember-Revolution und über die vorhergehende Epoche (Fotos, Schriftliche Belege, Videos).

Die Gruppe für sozialen Dialog beabsichtigt, für den Anfang eine zweimal monatlich erscheinende Publikation herauszugeben, die die neue zivile Gesellschaft in Rumänien in ihrer ganzen Vielfalt wiedergeben soll.

Bukarest, den 31. Dezember 1989

Prefață

Această carte mi-a fost sugerată de perspectiva pe care o întrevăd ca țările socialiste din Est, în cazul în care nu și adaptează sistemul la revoluția științifico-tehnică (cei puțin în măsura în care Vestul a făcut-o deja), să rămână capțiți în secolul XX, oricât de paradoxal ar putea suna această, pentru regimuri care pretind a reprezenta viitorul.

Ideea întregii cărți este aceea că revoluția științifico-tehnică a afectat bazele societății și toate sferele vieții omului mult mai profund decât au făcut-o revoluțiile sociale și naționale ale timpului nostru. A recunoaște acest fapt fundamental — neprevăzut de Karl Marx — și a trage concluziile de rigoare este principala condiție pentru ca Marxismul să-și mențină relevanța la sfârșitul acestui secol și să-și revitalizeze forța sa analitică și predictivă. Dori, principala sarcină a Estului astăzi este să elimine moștenirea odioasă a stalinismului și să elibereze teoria socială din cătușele care o țin în loc de cincizeci de ani, cu efecte dezastuoase asupra tuturor sferelor sociale.

Apropiindu-ne de noul mileniu, în care informația și cunoașterea vor domina dezvoltarea socială, să ne amintim că renașterea intelectuală întreprinsă de închișiții în Italia și Spania — unde își avuseseră originea Renașterea și principalele descoperiri științifice — a făcut ca locul cercetării și gândirii științifice să se mute în nordul Europei și Anglia.

Argumentul meu teoretic fundamental este că, desti schimbarea va trebui să pornească de la economie, ea va trebui să antreneze în mod necesar relațiile sociale și în ultimă instanță sistemul politic, și chiar partidul comunist. Numai o schimbare sistemică va permite Uniunii Sovietice să facă față noii etape a revoluției științifico-tehnice: computere, tehnologii informatice, comunicații globale. Există suficiente dovezi că Mihail Gorbaciov este conștient de aceasta.

Dar, în timp ce un program global și coerent de reformă a societății sovietice este formulat la Kremlin, noua gândire în domeniul politicii externe este virtual limitată de statutul ei de superputere cu sarcini globale și obiective strategice, care preocupă intens conducerea sovietică. De fapt, nici formularea politicii externe, nici acțiunile externe ale Uniunii Sovietice nu-si au ca unică sursă sistemul intern. Contextul internațional, în mod special sistemul interstatal, cu dinamică sa competitivă și jocul pentru putere, are un rol important în modelarea politicii externe sovietice. Așadar, schimbarea societății sovietice nu este suficientă. Pentru ca o politică externă sovietică să adevărat nouă să apară este necesară modificarea a însuși sistemului internațional.

În cartea mea din 1983 *Era Post-Brejnev* remarcam că „moartea lui Brejnev a marcat sfârșitul unei ere în istoria sovietică” și că „logica politică îl va obliga pe succesorul lui Brejnev să ofere o alternativă societății statice, economiei inerte și politicii externe plătite care au caracterizat Uniunea Sovietică în ultimii ani”. Concluzia mea era: „Noua conducere sovietică se află exact la intersecția a două ere, cu un picior în trecut și un altul pe punctul de a pași în viitor. Dilema cu care se confruntă este formulabilă. Un lucru este clar: oamenii generației care se ridică nu au nici stăpâniment emoțional nici obligații politice față de moștenirea stalinistă. Ei aparțin Uniunii Sovietice de azi, o țară industrială modernă, cu o clasă muncitoare educată și un detașament de multe milioane de oameni de știință, ingineri și manageri instruiți: o astfel de societate nu poate fi condusă în același fel ca Rusia agrară post-revoluționară. Acesta este fondul problemei”.

Patru ani mai târziu, această anticipare se confirmă.

Introducere

Socialismul mondial se află la răscruce: mai puternic ca oricând în sfera politico-militară, el se luptă cu relativa

subdezvoltare pe piața mondială, o luptă care amenință însăși existența sa ca sistem socio-economic. Vizitând Statele Unite și citeva țări vest-europene în 1983 și 1984, am fost izbit de revelația că prăpastia economică-tehnologică care desparte Estul de Vest este acum mai mare decât era cu treizeci de ani în urmă, pe cind eram ambasadorul României la Washington. Aceasta contrazice premisa de bază de la care noi cei din Est am pornit și anume să construim o societate nouă și superioară, destinată eventual să înlocuiască capitalismul.

Ceva nu e în regulă, fie cu premisa teoretică a socialismului, fie cu modul în care ea a fost aplicată. Pentru a găsi răspunsul am examinat critic istoria „socialismului real”: trecutul său nebulos, criza sa prezentă, potențialul său de viitor. Este convingerea mea ca autor est-european că numai metoda analitică a lui Marx poate servi spre a descurca ceea ce pretinși săi urmași din est au încurcat atât de rău, în parte datorită faptului că unele dintre premisele inițiale erau fie eronate, fie himerice.

Scopul acestui examen critic nu este acela de a demonstra că dacă învățătura marxistă ar fi fost corect aplicată totul ar fi în regulă în Est. Scopul meu este să dezvoltăm tensiunea care s-a dezvoltat de la început în Rusia sovietică între teorie și realitatea socială și să studiez condițiile interne și internaționale care au dat chip „socialismului real”, așa cum există el astăzi. De fapt, eu susțin că aplicarea premiselor teoretice la lumina de azi poate foarte bine avea drept urmare o viziune a societății mult diferită de aceea anticipată cu mai bine de un secol în urmă.

Marx a procedat foarte inteligent cind a refuzat să se ocupe în detaliu de trăsăturile specifice ale societății comuniste. Si într-adevăr, cum putea el anticipa că după alțiia zeci de ani de la Revoluția din Octombrie 1917, probleme de bază care va confrunta statele socialiste va fi dacă să folosească sau nu piața pentru a depăși o economie stagnanță și o tehnologie rămasă mult în urma standardelor prezente?

Unei minți dialectice, o astfel de problemă n-ar trebui să-i apară ca o surpriză. Adevărul este că industrializarea, fie în capitalism, fie în socialism, nu poate reuși fără impulsul dat economiei de forțele pieții. În general, dialectica ne avertizează să nu privim istoria linear și integral, ca pe o cronologie cumulativă în care o formațiune socială (de exemplu feudalismul sau capitalismul) o înlocuiește pe o alta, numai pentru a-și produce eventual propria-i succesoare. De fapt, istoric capitalismului a dat la iveală forța remanentă a moștenirii feudale, iar noi am fost martorii unei puternice reveniri a deului feudal chiar în societățile socialiste. Si dacă socialismul a imprumutat atât de mult de la feudalism în sistemul său politic, de ce nu ar imprumuta un mecanism ca acela al pieții de la capitalism pentru a realiza o sarcină care este oricum capitalistă!

1. Faptul că revoluția socialistă a început în țări mai puțin dezvoltate a obligat regimurile post-revoluționare să treacă la industrializare pentru a ajunge din urmă economic și tehnologic capitalismul. Altiia timp cit competiția privea gradul de industrializare, totul mergea conform planului: țările socialiste, mai puțin dezvoltate, dar cu o rată de creștere mai ridicată, ajungeau din urmă înct, dar sigur, națiunile capitaliste puternic industrializate.

Revoluția științifico-tehnică a dat peste cap acest proces. În Vest, noile tehnologii au fost aplicate pe scară largă, ducând la o expansiune imensă a forțelor de producție. În Est, exact în momentul cind Partidul Comunist a trasat sarcina „fuzionării descoperirilor revoluției științifico-tehnologice cu avantajele sistemului economic socialist”, s-a produs o puternică scădere a ratei de creștere — de la 10% în 1960 la 3% în prezent. Motivul

„Socialismul mondial la răscruce”

O perspectivă din interior SILVIU BRUCAN

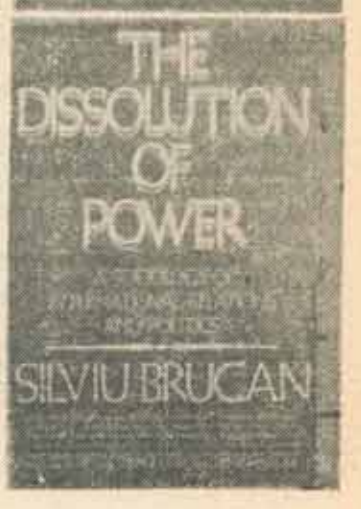
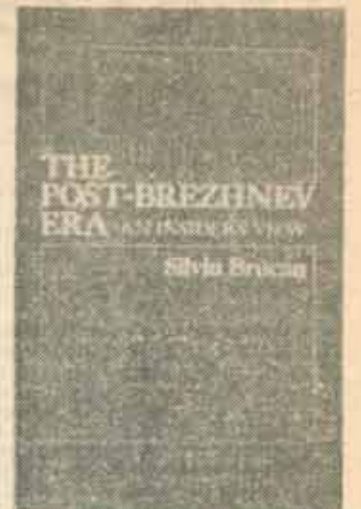
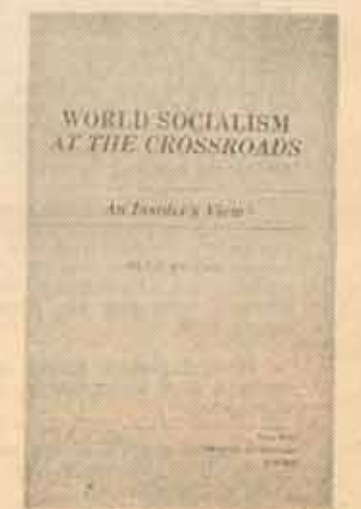
trebuie afirmat clar și deschis: sistemul de planificare la comandă inițiat de Stalin nu asimilează și nu poate asimila revoluția științifico-tehnică. Cel mai mic progres tehnologic care susține eforturile extra-economice din partea organelor de partid și stat și o imensă cheltuială de resurse. Spectaculoasele realizări sovietice în domeniile cercetării spațiului cosmic și armamentului modern nu s-au răstrnit în procesul industrial civil tocmai datorită caracterului refractar la noile dezvoltări al sistemului economic.

Cu alte cuvinte, sistemul confrunțat cu o ordine stabilită, ideologia cărăla în în mod necesar o orientare status quo.

I. Lewis Feuer, ed. Marx and Engels, (New York: Doubleday Anchor, 1939), p. 44.

Traducere de Daniela RUSU

Urmare în numărul următor

Premieră fără repetiții

După conferința de presă de la hotel „Intercontinental” — la care au participat mii de organizații de presă și rețele de televiziune din lumea întreagă (transmițând în direct ore întregi, dar de la care televiziunea română liberă a lipsit — prima ieșire în public a „Grupului pentru dialog social” a avut loc la teatrul „Nothor”. A fost o întâlnire a oamenilor de teatru și film (actori, regizori, dramaturgi etc.) și au a decurs fără un scânc prealabil. Dacă am mira pe spontaneitatea inteligențelor noastre, nu a fost în scopul unor efecte de scenă, ci pentru a obține o implicare sinceră, totală într-un dialog democratic fără precedent. Un dialog politic cu privire la destinul revoluției, aceasta a fost tema întâlnirii. Noi credem că am reușit să atragem atenția asupra necesității ieșirii intelectualității din marginalitatea ei politică, a implicării ei în democrație și în rezolvarea tuturor problemelor legate de reintegrarea țării noastre în ordinea nouă a civilizației și culturii lumii.

Nu știu dacă ideea de a umple o sală de teatru numai cu oameni obișnuiți să stea pe scenă sau în culise este inedită. Inedită a fost însă ideea de a discuta cu actorii, regizorii și dramaturgii despre necesitatea de a gândi politic în atara orizontului partidului politic. În mod surprinzător, primul care și-a dat seama de intențiile „Grupului pentru dialog social” a fost „bădă”, adică actorul septuagenar Ernest Maffei. Un adevărat „cap limpede”, cum l-au poreclit țării în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, în incinta fostului Palat al C.C.-ului de tristă faimă. Dar ce s-a întâmplat până la această intervenție?

Poetul Mircea Dinescu a spart gheata cu o declarație mai degrabă inhibantă decât de natură să declanșeze un dialog: „Nu știu care este rostul acestei întâlniri, nu știu care sînt intențiile acestui domn, care e cel mai activ dintre noi”. Ea a stîrnit un val de proteste în sală, mai ales ale celor care veniseră din Brașov, Timișoara, din toată țara și care s-au întrebat: „E vorba de o farsă?”

Prozatorul Stelian Tănase, purtătorul

de cuvînt al „Grupului pentru dialog social” (de reținut, numai pentru prima lună), a clarificat nedumeririle celor de față, explicînd intențiile acestui grup informal. Împreună cu domnii Thomas Kleininger, Radu Popa și Radu Bercea, scriitorul Stelian Tănase a dat citire declarației de constituire și listei membrilor fondatori ai grupului, explicînd apoi care este rolul oamenilor de teatru și film în lumea intelectuală. Referirea la experiența Forumului civic de la Praga, care s-a constituit pe nucleul micilor grupuri de actori — regizori, nu a fost întâmplătoare. „Am fost în acești 45 de ani sechorii cei mai sensibili ai atitudinii publicului față de dictatură”, a spus domnul Tănase, subliniînd faptul că și pe viitor oamenii de teatru și film, împreună cu toți intelectualii, trebuie să vegheze pentru ca revoluția să nu se termine cu un compromis, așa cum istoria ne-a arătat-o de mai multe ori, pentru că orice grupare politică constituită guvernamental va fi în mod structural să scapareze puterea și să corupă intelectualitatea. Dacă libertățile cîștigate

INTELLECTUALII ȘI GARANȚILE: „Să fim sinceri cu noi înșine: intelectualul are o doză de lășitate, de compromis. El nu se dă afară decât cu 7000 de garanții. Să ne folosim puterea interioară” (Mircea Dinescu).

Problemele la ordinea zilei sînt efectele negative ale acestei Revoluții sublimă. Măiestria cea mai gravă a trecutului pare a fi ENORMA CONFUZIE A VALORIILOR. Ar trebui, într-un demers prioritar, să restabilim scara corectă a valorilor pe criteriul eficienței făcînd astfel mai rapid ceea ce Timpul va face pricum.

O anume experiență istorică ne învață că mai toate revoluțiile, în numele unor principii foarte luminate, au reușit în cele din urmă să schimbe doar o clasă cu alta. Noi avem ocazia acum, cred unică, să infirmăm această teribilă axiomă. Dar cum? Poate o primă etapă ar fi, în numele unei autentice Reconquiere, o construcție purificatoare morală. Fără echilibru interior nu se poate infaptui un echilibru exterior, social. Am senzația înfricoșătoare că din clipa în care Ceaușescu a fost lapidat el a devenit mai viu ca niciodată. Astfel SPAIMA este din prima zi de libertate parca mai teribilă decât înainte. Efectul cel mai rău al spaimii este paraliză. Oamenii paralizați nu pot infaptui decât HAOS. Exemple:

1. unora li s-a făcut frică de ce au făcut înainte
2. alții s-au speriat de ce n-au făcut înainte
3. unii s-au speriat că nu va fi înlocuit numai Ceaușescu ci și Comunismul
4. alții s-au speriat că va fi înlocuit numai Ceaușescu
5. mediocritățile s-au speriat că nu va mai fi suficient pentru ea să conducă, doar să fie incompetent și netalentat.
6. valorile s-au speriat că vor fi din nou marginalizate pe criteriul impuse de mediocritățile martizate sau de cele rapide schimbate la față

CÎTEVA PROPUNERI

1. unii s-au speriat că prea a început totul să semene rapid cu zorii revoluțiilor staliniste de import cînd au fost făcute epurări pe criteriul de „fost” și „foste”. Au apărut „noi toboșari ai vremurilor noi”. Au apărut și noi dosare de cadre unde pe primul loc al virtuților s-au situat jenați „suferințele” dinainte sau protestele și nu cum ar fi normal VALOAREA INTRINSECA a fiecăruia, pe care — așa a vrut Dumnezeu — nu poate să o ia și nici să o dea, nici o revoluție
2. alții s-au speriat, pe bună dreptate, că totuși lipsesc decorațiile criteriile pentru necesarele restructurări impuse obiectiv de Revoluție.
3. Un alt efect nenorocit al acestui consens al spaimii este și un conflict între valorile autentice, știut fiind că mediocritățile sînt solidele iar valorile — solitare. Și acum concret: propun cîteva tipuri de exerciții pentru ca înainte de a zbura să învățăm în primul rînd să UMBLĂM.
4. Exemple de Exerciții de pacificare morală interioară:
 1. să nu îngrășăm cozile la portocale în dauna celor din jurul crucilor din lemn și cetină de pe bulevardul Maghera.
 2. să-i ascultăm cu mai multă atenție pe cei care CHIAR au stat în bătaia

de țară în revoluție nu sînt urmate de schimbări economice, a continua vochitoul, ele devin libertăți formale.

Rînd pe rînd, în discuție au intrat Ernest Maffei, Thomas Kleininger (cazînd celor prezenți să învețe împreună „ce este democrația”), Dominic Dembinski (care a dat citire unui text, pe care îl publicăm în pagină), Dumitru Solomon (cum puteam întîlni sau blocă orice nouă amenințare la adresa mișcării intelectuale și a specificului ei”), Ștefan Radof (care și-a exprimat îndoișala cu privire la formele sindicale ce se constituie la nivel „național”, cu și față de alte forme de supraviețuire ale vechilor structuri), Radu Popa, Mircea Dinescu (examinîndu-și adăptarea la platforma „Grupului

HIERATISM: „Societatea românească, ca civilizație, a crescut în 1938, cînd s-a instaurat dictatura regală.” (Ștefan Radof)

pentru dialog social”), din nou Mircea Dinescu („mulți oameni nu-și dau seama ce se poate face după această revoluție”, a spus el și a demascat „mafia prostilor”, cortăd să nu ne mai ocupăm de cadavrele celor doi, ci de „cadaverul României”), Valeriu Molescu („Să fim conștienți că această revoluție e un fenomen unic, nu seamănă cu nimic, și nu duce nici către perestroika, nici către glasnost”), Sergiu Anghel („dacă nu plecăm cu o platformă nouă, ne-am întîlnit de pomana”), Dragoș Păslaru („mi-e frică de energici”; „nu știu dacă Eminescu ar fi fost Eminescu în timpul Dictaturii pentru că nu a existat un Maloescu”) și alții.

Deși n-au fost concluzii, așa cum ne obișnuise anterioara „democrație”, oamenii au plecat de la prima întâlnire cu „Grupul pentru dialog social” convinși că exercițiile democratice care li s-a propus nu urmărește altceva decît să arate și să promoveze strategiile și ideile de care societatea română va avea nevoie în viitor. (Dan Pavel)

UN PAS ÎNAINTE: „Avem în guvern reprezentanții noștri. Dar mi se pare că nu sînt liberi să ia orice fel de măsuri, pentru că sînt prizonierii instituțiilor în care lucrează. La ora actuală, intelectualii sînt datori să fie un pas înaintea autorităților (Radu Popa)

DEFINIȚIA COMUNISMULUI: „este mediocritatea tehnocratizată împotriva intelectualității corupte. Să vă fie clar! Revoluția n-a fost îndreptată numai împotriva lui Ceaușescu, ci mai ales împotriva comunismului.” (Ernest Maffei)

unui clan cît numele TĂCERII, PASIVITĂȚII și LASITĂȚII noastre a tuturor. În proporții foarte diferite l-am ajutat totuși să devină SATANA.

6. știut fiind modul în care comuniștii au rocolat mereu și valori trebuie grabite și cu curaj să reparam în circulație capacitățile intelectuale din toate domeniile, fără deosebirea din punctul de vedere al fostelor apartenențe, doar pe criteriul de piață, aceasta fiind unica posibilitate de DEZIDEOLOGIZARE a societății noastre, ce la ora acestui discurs este mai politizată decît în anii 43—53.

Exemplu: un bun ofiter de interne este mai folositor pentru cauza Revoluției decît un didactic mediocre.

7. pentru a nu confunda construcția cu demolarea și libertatea cu liberul arbitru să delimităm rapid domeniile unde democrația nu are ce căuta: matematicile, poezia, artele, cultura, talentul, Dumnezeu

8. apropo de competiția noastră cam gălățoasă cu democrațiile seculare, a-și dori să nu uităm că Justiția are ochii legați dar în mîna ține o SABIE.

Și acum un gând pentru acest valoros Grup pentru Dialog Social la care deocamdată mă rallyez doar cu simpatie și respect, sentimente născute față de unii membri încă înainte de Revoluție.

Prima listă a membrilor constituenți conține și cite o scurtă caracterizare a „persoanelor”. Sugerez redactorului. Pe mine domnul Gabriel Liiceanu mă interesează mai mult pentru că a scris „Incercarea în poltroopia omului și a culturii” decît pentru persecutarea sa din 1974 pentru poziția sa antimarxistă.

DOMINIC DEMBINSKI

DECLARAȚIA A DREPTURILOR

Considerind că recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie temelia libertății, justiției și păcii în lume.

Considerind că ignorarea și disprețuirea drepturilor omului au condus la acte de barbarie care revoltă conștiința umanității și că înfăptuirea unei lumi în care ființele umane vor fi libere să se exprime și să creadă, eliberate de teroare și mizerie, a fost proclamată drept cea mai înaltă aspirație a omului.

Considerind că este esențial ca drepturile omului să fie apărate de un regim de drept pentru ca omul să nu fie constrins a recurge, în ultimă instanță, la revoltă împotriva tiraniei și a opresiunii.

Considerind că este esențial să se încurajeze dezvoltarea relațiilor prietenești între națiuni.

Considerind că, în Cartă, popoarele Națiunilor Unite și-au proclamat din nou credința în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane, în egalitatea în drepturi a bărbaților și femeilor, și că, de asemenea, s-au arătat hotărâte să favorizeze progresul social și să instaureze condiții mai bune de viață într-o libertate tot mai mare.

Considerind că Statele Membre s-au angajat să asigure, în cooperare cu Organizația Națiunilor Unite, respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Considerind că o concepție comună asupra acestor drepturi și libertăți este de cea mai mare importanță pentru a duce la îndeplinire a acestui angajament.

Adunarea generală proclamă PREZENTA DECLARAȚIE UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI

ca ideal comun spre care să tindă toate popoarele și toate națiunile, astfel încât toți indivizii și toate organele societății, având vie în cuget această Declarație, să se străduiască, prin învățămînt și educație, a dezvolta respectul față de aceste drepturi și libertăți și să le asigure, prin măsuri progresive de ordin național și internațional, respectarea și aplicarea lor universale și efective, atât în rîndul populațiilor Statelor Membre, cît și în rîndul populațiilor din teritoriile aflate sub jurisdicția acestor State.

Articolul 1

Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și drepturi. Sînt dotate cu rațiune și conștiință și trebuie să acționeze unele către altele într-un spirit de fraternitate.

Articolul 2

Fiecare se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta Declarație, fără nici un fel de deosebire, în special de rasă, de culoare, de sex, de limbă, de religie, de opinie politică sau de orice altă opinie, de origine națională ori socială, de avere, de naștere sau de orice altă situație.

În plus, nu se va face nici un fel de deosebire bazată pe statutul politic, juridic sau internațional al țării sau al teritoriului de care aparține o persoană, fie că țara sau teritoriul respective sînt independente, sub tutelă, nonautonome sau supuse unei limitări oarecare de suveranitate.

Articolul 3

Orice individ are dreptul la viață, la libertate și la siguranța propriei persoane.

Articolul 4

Nimeni nu va fi ținut în sclavie și nici nu va fi aservit; sclavia și comerțul cu sclavi sînt interzise sub orice formă.

Articolul 5

Nimeni nu va fi supus la torturi și nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.

Articolul 6

Fiecare are dreptul la recunoașterea în orice loc și situație a personalității sale juridice.

Articolul 7

Toți sînt egali în fața legii și au dreptul, fără deosebire, la o protecție egală împotriva oricărei discriminări ce ar viola prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o astfel de discriminare.

Articolul 8

Orice persoană are dreptul la un recurs efectiv înaintea jurisdicțiilor naționale competente împotriva actelor ce ar viola drepturile fundamentale ce îi sînt recunoscute prin constituție ori prin lege.

Articolul 9

Nimeni nu poate să fie arestat sau închis în mod arbitrar.

Articolul 10

Orice persoană are dreptul la o audiere echitabilă și publică într-un tribunal independent și imparțial pentru a se judeca asupra temeierei oricărei acuzații împotriva ei.

Articolul 11

1) Orice persoană acuzată de un delict trebuie să fie considerată nevinovată în mod legal în cursul procesului și să beneficieze de toate garanțiile necesare.

2) Nimeni nu va fi condamnat pentru un delict din cauza unei omisiuni care, în clipa în care s-a comis, nu era considerată delict conform legii aplicabile în momentul săvîrșirii. Tot astfel, nu va fi aplicată pedeapsa decît aceea aplicabilă în momentul săvîrșirii delictului.

Articolul 12

Nimeni nu va fi obiectul unei intervenții în viața sa particulară, în familia sa, în corespondență, nici a unor investigații sau a unor măsuri de cenzură. Orice persoană are dreptul la protecție împotriva unor astfel de intervenții.

Articolul 13

1) Orice persoană are dreptul să aleagă rezidența în interiorul țării sale.

2) Orice persoană are dreptul să părăsească țara, inclusiv pe a sa proprie, și să revină.

Articolul 14

1) În fața persecuției, orice persoană are dreptul să caute și să beneficieze de azil în țările străine.

2) Acest drept nu poate fi exercitat în mod automat în cazul în care există motive întemeiate să se suspecteze că persoana în cauză este un agent al serviciilor de securitate națională sau este implicat în activități care ar putea să dăuneze intereselor naționale ale țării de azil.

Articolul 15

1) Orice individ are dreptul să se căsătorească și să încheie familie.

2) Nimeni nu poate fi divorțat fără consimțămîntul său și al soției sale, și nici de drept.

Articolul 16

1) Începînd de la vârsta majoră, fiecare are dreptul să se căsătorească și să încheie familie fără nici o restricție de rase, de naționalitate sau de religie și să beneficieze de drepturi egale în privința căsătoriei și după desfacerea acesteia.

2) Căsătoria nu poate fi anulată decît prin decizia deplină și consimțămîntul a părților.

3) Familia este elementul cel mai natural și fundamental al societății și are dreptul la protecție și la sprijin din partea Statului.

UNIVERSALĂ LOR OMULUI

Articolul 17

1) Orice persoană, atât singură cit și în colectiv, are dreptul la proprietate.

2) Nimeni nu poate fi în mod arbitrar privat de proprietatea sa.

Articolul 18

Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept implică libertatea de schimbare a religiei ori a convingerii, precum și libertatea de manifestare a propriei religii ori convingeri în singurătate sau în comun, atât în public cât și privat, prin învățămînt, practici, cult și respectarea riturilor.

Articolul 19

Orice individ are dreptul la libertatea de opinie și de exprimare, ceea ce implică dreptul de a nu fi persecutat pentru opiniile sale și dreptul de a căuta, de a primi și de a difuza, fără restricții de frontieră, informațiile și ideile prin orice mijloc de exprimare.

Articolul 20

1) Orice persoană are dreptul la libertate de întrunire și asociere pacifice.

2) Nimeni nu poate fi obligat să facă parte dintr-o asociație.

Articolul 21

1) Orice persoană are dreptul de a lua parte la conducerea treburilor publice ale țării sale, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși.

2) Orice persoană are dreptul de a accede, în condiții de egalitate, la funcțiile publice din țara sa.

3) Voința poporului constituie fundamentul autorității puterii publice; această voință trebuie să se exprime prin alegeri cinstitute ce trebuie să aibă loc periodic, prin sufragiu universal egal și vot secret, ori conform unei proceduri echivalente care să asigure libertatea votului.

Articolul 22

Orice persoană, în calitate de membru al societății, are dreptul la asigurări sociale; acestea există pentru a obține satisfacerea drepturilor economice, sociale și culturale indispensabile demnității și liberei dezvoltări a personalității sale, grație efortului național și cooperării internaționale, ținîndu-se cont de organizarea și de resursele fiecărei țări în parte.

Articolul 23

1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă și la protecția împotriva șomajului.

2) Toți au dreptul, fără nici un fel de discriminare, la un salariu egal pentru o muncă egală.

3) Oricine muncește are dreptul la o remunerație echitabilă și satisfăcătoare care să îi asigure, lui și familiei sale, o existență conformă cu demnitatea umană, și completată, dacă se poate, prin oricare alte mijloace de protecție socială.

4) Orice persoană are dreptul de a forma, împreună cu alte persoane, sindicate, precum și dreptul să se afilieze la sindicate pentru a-și apăra interesele.

Articolul 24

Orice persoană are dreptul la odihnă și la timp liber,

și în special la o limitare rezonabilă a duratei muncii, precum și la concedii plătite periodic.

Articolul 25

1) Orice persoană are dreptul la un nivel de viață suficient pentru a-i asigura sănătatea, bunăstarea, a sa și a celor din familia sa în special în ceea ce privește alimentația, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și în ceea ce privește serviciile sociale necesare; ea are dreptul la asigurarea în caz de șomaj, de boală, de invaliditate, de văduvie, de bătrînețe sau în orice alte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență în urma unor împrejurări independente de voința sa.

2) Maternitatea și copilăria au dreptul la un ajutor și la o asistență specială. Toți copiii, născuți în interiorul sau în afara unei căsnicii, se bucură de aceeași protecție socială.

Articolul 26

1) Orice persoană are dreptul la educație. Educația trebuie să fie gratuită, măcar în ceea ce privește învățămîntul elementar și fundamental. Învățămîntul elementar este obligatoriu. Învățămîntul tehnic și profesional trebuie să fie generalizat; accesul la studiile superioare trebuie să fie deschis în deplină egalitate tuturor în funcție de merite.

2) Educația trebuie să vizeze deplina înflorire a personalității umane și întărirea respectului față de drepturile omului și libertățile fundamentale. Ea trebuie să favorizeze înțelegerea toleranța și prietenia între toate națiunile și grupurile rasiale ori religioase, precum și dezvoltarea activității Națiunilor Unite pentru menținerea păcii.

3) Părinții au în mod prioritar dreptul de a alege genul de educație pentru copiii lor.

Articolul 27

1) Orice persoană are dreptul de a participa liber la viața culturală a comunității, de a se bucura de arte și de a lua parte la progresul științific și la binefacerile ce rezultă din acesta.

2) Fiecare are dreptul la protejarea intereselor morale și materiale ce rezultă din orice producție științifică, literară sau artistică al cărei autor este.

Articolul 28

Orice persoană are dreptul ca pe plan social și internațional să domnească o ordine în cadrul căreia drepturile și libertățile anunțate în prezenta Declarație să-și poată afla deplina concretizare.

Articolul 29

1) Individul are îndatoriri numai față de comunitatea în care libera și deplina dezvoltare a personalității sale este posibilă.

2) În exercitarea drepturilor și în folosirea libertăților sale, fiecare nu este supus decît limitărilor stabilite de lege exclusiv în vederea asigurării recunoașterii și a respectării drepturilor și libertăților celorlalți și cu scopul de a satisface normele juste ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale într-o societate democratică.

3) Aceste drepturi și libertăți nu vor putea în nici un caz să fie exercitate contrar scopurilor și principiilor Națiunilor Unite.

Articolul 30

Nici o dispoziție din prezenta Declarație nu poate fi interpretată ca implicînd un Stat, grup sau individ un drept oarecare de a se da unei activități sau de a înfăptui un act ce ar viza distrugerea drepturilor și libertăților enunțate în prezenta Declarație.

URBS

Nu ne-a obligat nimeni!

Am avut — și mai am încă — îndoieli, scurte, asupra oportunității acestui text nou, fiind lucrurile stăruite înăuntru pentru breșea arhitecților (și nu numai...) Pista Palatului Regal este deplasată, clădirile arse, „cistorile” comuniste care au desfigurat Bucureștiul și țara sînt destinate și în gîndurile noastre institute de proiectare și la foștii Uniunii Arhitecților se înăuntru sediile în care ne întrebăm cu toții ce e de făcut. Au mai spus-o și alții, nu avem exercițiul democrației, va trebui să reinventăm totul, și probabil oportunismul și demagogia — pe care unii se grăbesc să le demoaște — sînt inevitabile, ca și bijubițiile, erorile, falsitatea care sînt în noi înșine. Și pentru că vrem să evităm o vorbărie inutilă, vrem să spunem că sistemul dător să încercăm să ne explicăm măcar acum forștii de demagogie ar putea să pară) față de ceilalți și față de noi înșine: este o purificare de care e absolută nevoie.

Vrem să spunem că trebuie să recunoaștem că nu ne-a obligat nimeni. Oricît ar fi de neplăcut acest adevăr, nu ceasusem să fim puștii; machetele la scară și în mărime naturală cu care s-au lucrat alina vreme în chip sinistru au fost făcute de cineva. Este simplu și comod, și acum este și la modă să aruncăm vina întreaga asupra celor doi paranoici; însă în grade diferite, de la directori la ultimii desenatori, toți am fost „colaboracioniști”. Fenomenul este cumpit pentru că ne-a alterat conștiințele, și poate că va trece multă vreme pînă cînd sociologii și psihologii ne vor putea explica în mod plauzibil: cum de a fost posibil?

Știu că această asumare a vinovăției nu este nici ușoară, nici comodă, și s-ar putea să fie mulți aceia care se vor ascunde în spațiile unor albiuri gata confecționate. Dar cînd vom epuiza anatomele împotriva celor doi care s-au înfocșor de acum în infernul din care au ieșit, cînd vom oboști să ne mirăm cum de a fost posibil, atunci vom rămîne totuși singuri cu noi înșine.

Există un film — „Procesul de la Nürnberg” mi se pare — în care Spencer Tracy, în rolul unui procuror — încercă să demonstreze că procesul de conștință este necesar chiar și aceluia care nu au fost direct implicați în barbaria nazistă, dar a căror pasivitate a făcut-o posibilă; or, noi nu am fost deloc departe — ne dăm abia acum seama! — de ceea ce s-a întimplat în Germania lui Hitler. (De altfel se știe, și sînt unii care o pot confirma, ceasusem avea pe somptuosul birou operele lui Speer, din care se pare că se inspira).

Oricît de mult am încerca să ne autoconvingem și să convingem și pe alții, nimeni nu ne-a obligat să producem pseudoarhitectura megalomană pe care o privim acum cu alina disperare, nimeni n-a obligat pe cei care au făcut-o să semneze planurile de sistematizare. Cu atît mai rău dacă acum unii se discutoză spunîndu-ne cît au luptat și s-au sacrificat ei să... în timp ce ocupau anumite birouri și state de plată.

Lucrurile sînt însă mai nuanțate, pentru că între oportunismul cras al celor

cu funcții și mica instituție a celor cu remunerație după buget mică (cîștig ce să trăim?) există o clasă intermediară a unora care nu încercă să-și facă meseria în condițiile care se puteau (și nu prea se puteau) decît să vîndă marșlucare în Pista Amzei. Și aceștia sînt, de fapt, cei mai mulți! A fost bine, a fost rău? Bine oricum n-a fost, pentru că n-a limitat răul, și a dat unora o față onorabilă hidoseniei de fond. Să mă explic: Există arhitecți de un incontestabil profesionalism care au lucrat și la Casa Poporului (menționez în trecut că rezidența legionară avea aceeași denumire) și la Palatul Cotroceni, și în altele pînă, (în prea multe) și la unele interioare, sînt, să recunoaștem, opera unor profesioniști. Ei sînt cunoscuți, n-are rost să-i numesc aici. Problema însă este: de ce s-au dus acolo, și dacă au văzut despre ce e vorba, de ce au rămas? De ce au acceptat cu toții, sau alții de mulți, ceea ce ni se cerea?

Cred că de aici trebuie plecat, sînt întrebări pe care nu le putem ocoli, e o pilulă amară pe care va trebui să-o înghițim pentru că tot noi va trebui să mergem mai departe și să reparăm dacă și ce se mai poate. Pe de altă parte, și aș vrea să mă fac bine înțeles, nu este cazul să aruncăm cu pietre unii în alții, cînd sîntem, și o recunoaștem cu toții, mai mult sau mai puțin vinovați. Dar această recunoaștere să nu se transforme într-un alibi față de noi înșine și față de ceilalți, ar fi o tristă dovadă de infantilism al conștiințelor noastre. Eu sînt convins și știu că și Romeo Belea și Nicolae Vlădescu de exemplu, sînt profesioniști impecabili, și am văzut și la Casa Poporului interioare făcute „la meserie”. Dar mi-ar place să-i văd pe ei și pe alții spunîndu-ne (în această pagină de exemplu) cum și de ce s-a întimplat? Care au fost resorturile morale?

Faptul că palatul Cotroceni „a ieșit bine”, faptul că la complexul Pantelimon sînt multe lucruri reușite, să scuze oare scopul și ideea imperială pe care urmau să le stăjească demolările monumentelor istorice de acolo? Aș vrea să știu măcar, unde sînt osemintele lui Șerban Cantacuzino de la Cotroceni? Știu că cei care au lucrat acolo „nu erau de acord”, unora au și spus-o. Dar cine i-a obligat, atunci, să continue să lucreze? Am auzit, chiar înainte de revoluție, scuna penibilă că „decît să facă altul fără talent, mai bine să facem noi”. Putem accepta această poziție acum? Cred că cei în cauză ar trebui să răspundă — și ar trebui să-o facem toți — nu numai pentru ceilalți, ci mai ales față de noi înșine. Nu e vorba de o dezvinovățire, sau de a da sacoteala culiva; dar cred că trebuie să se știe ce s-a întimplat, dacă vrem să găsim mecanismul care să nu mai permită niciodată așa ceva.

Ne vîntăm aproape cu toții că „ni se cerea” că „sîntem obligați” să împotolnăm cu coloane false și cornișe ridicole blocurile de apartamente tip pentru oamenii tip în această țară care aducea tot mai mult cu o satrapie asiatică.

Dar întreb, pentru că n-am primit răspuns, și recunoașc că n-am întregat nici eu prea tare atunci: ce ne puteau face? Nu ne puteau da afară pe toți? Nu puteau planta un securist lângă fiecare din noi?

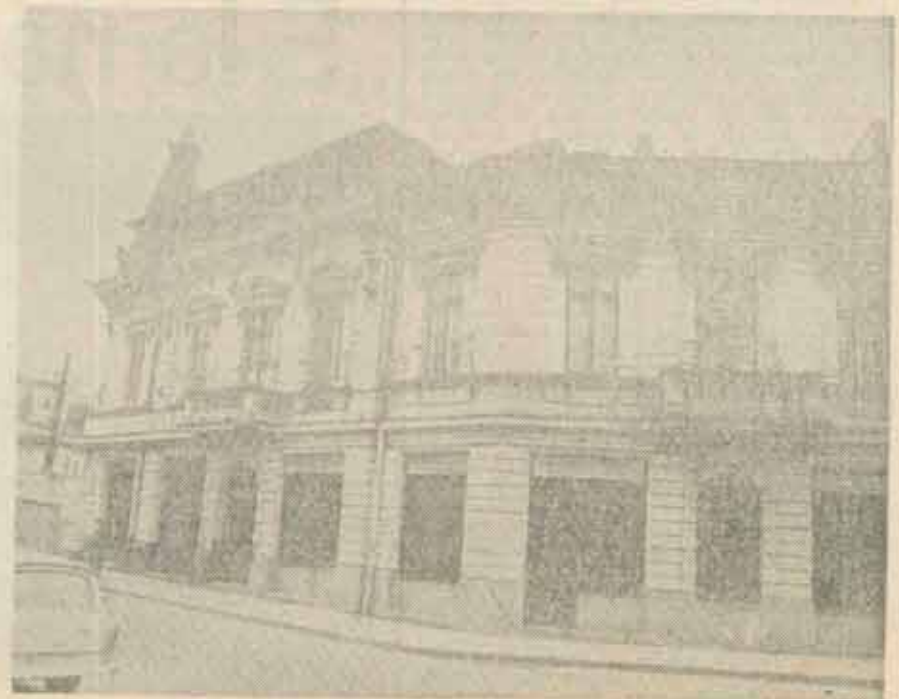
Pe această lășitate, pe frică și pe această înșingurare a conștiințelor noastre s-a clădit Bucureștiul ceasusemilor, ele au dărîmat Văcăreștiul și Cotroceniul și satle noastre, pe ele s-au ridicat stăturile menite să reziste o mie de ani. Tomelina lor este frica. Oricît de conștinși ne-am întoarce acum la arhitectura adevărată, oricît de grăbiți ne vom apuca să reconștruiem și să refacem ceea ce s-a distrus, pînă nu vom exorciza frica din noi înșine, ceasusemilor nu va muri, și cineva, cîndva, o nouă eufemistică Conducere Superioară va putea să ne dea din nou „indicații prețioase” și „orientări”, un nou „arhitect de geniu” se va putea ridica din tenebrele unor conștințe torturate.

Arhitect RADU DRĂGAN

Victorie

La confluența arterelor Șoseaua Ottenței cu Șoseaua Giurgiului, în imediata vecinătate a cimitirului Bellu, a numeroase alte locuri de veci, a locului unde au fost înmormîntați morșii luptei pentru libertate din decembrie 1989, se află în construcție incipientă unul din cele mai mari complexe comerciale, al cărui amplasament, destinație funcțională și geometrie au fost stabilite de foștii dictatori. Față de lăcașurile de morșii aflate împrejur, construirea unui complex comercial pe amplasamentul respectiv nu constituie oare o inadvertență? Desigur, este efectiv

Este o construcție neoclasică eclectică tipică pentru sfîrșitul secolului 20, cu o exuberanță decorativă în stuc și lemn. Adapostea la parter un ansamblu de prăvălii (unele păstrate cu destinație pînă la sfîrșit), iar la etaj locuințele negustorilor. Se înștrăia într-un ansamblu de asemenea clădiri cu destinație comercială și rezidențială combinată, situate pe străzile învecinate (Sfinții Apostoli, Săgîntișii). Demolată în primăvara 1994.

Buldozerul în acțiune la mănăstirea Mihai Vodă — 1985

Biserica Antim. În colțul din față stînga Cuhnia ulterioară demolată (primăvara — vara 1994)

necesară pentru ordonarea spațiului și organizarea circulației o construcție de mari dimensiuni, cu caracter de unicat, în acest loc. În acest sens,

SUGESTIE

considerăm că amplasamentul respectiv este optim pentru o clădire monumentală de cult, comemorativă, concepută în stil modern, în memoria victimelor masacrelor din Româ-

nia din decembrie 1989. Subliniem faptul că stadiul fizic al lucrărilor de execuție (infrastructură și parțial parter la două din cele patru corpuri ale complexului) permite remodelarea ca gîndire, proiectare și execuție fără demolări, indiferent de program. Menționăm că în Capitală nu există nici o clădire modernă de cult de mari dimensiuni, pe care românii o merită și pe care arhitectura română este gata să o realizeze. Libertatea recuștigată permite spiritului liber speranța unei astfel de realizări.

Arhitect ȘERBAN NITULESCU

TABLOURI DINTR-O EXPOZIȚIE

LUCA GIORDANO (secolul al XVII-lea) „HERAKLES IN LUPTA CU CENTAURUL”
ulei pe pânză — avariata de gloanțe și în curs de restaurare

AL. PALEOLOGU

DOUĂ DECRETE

Părintele profesor Constantin Galetiu, într-o admirabilă (de fapt adjectivul acesta e cam deplasat; ar fi trebuit să spun pur și simplu: creștinenscă) emisiune televizată, și-a exprimat adâncă înfrustrare pentru una din lozincile ce s-au făcut auzite, din păcate nu fără efect, la mitingul din seara de 12 ianuarie: „moarte pentru moarte”!

Desigur, durerea, durerea fără margini, durerea cutremurătoare pe care ne-o inspiră uciderea și mutilarea adolescenților martiri ai revoluției noastre, are dreptul, și are dreptate, să-și strige imensa revoltă. Iertarea e o virtute extrem de dificilă, cînd e cu adevărat vorba de a ierta nu o ofensă oarecare, ci un lucru cu adevărat grav. Efectul ei e miraculos și purificator. Dar iertarea nu e chiar totdeauna o virtute. În cazurile de diabolică monstruoasă, iertarea încetează a fi o virtute. E chiar un păcat. Ceușeștii și toată legiunea lor de slugi stupide și crapuloase nu au dreptul la iertare.

În cazul cuplului de tirani, ei și ea, părerea mea (poate greșită, dar nu mă pot opri s-o declar) e că nici nu era cazul de judecată. Tiranicidul nu e o crimă. Cred că nici nu e un păcat. În cazul celor doi nu era nevoie nici de probe, nici de rechiziții, nici de apărare. Trebuiau uciși pur și simplu.

Dar procesul ceaușismului trebuie fă-

cut cu cea mai ireproșabilă obiectivitate juridică și cel mai riguros scrupul procedural.

Aceste bestii nu merită milă, dar nici justiția nu trebuie să merite vreo critică. Dintre cei ce ne-au fost arătați la televizor, erau câteva figuri alinate: Postelnicu, Bobu, Neagoe — nu le-am reținut numele tuturor. Dar Dumitru Popescu nu trebuia să figureze printre ei. Nu îl simpatizez deloc și îl consider vinovat, dar nu în același fel și nici în același grad cu ceilalți. A avut nerușinarea și lipsa de inteligență să apară în ziua de 22 decembrie în studioul 4 al televiziunii cu vădită intenție de a se adresa națiunii. La televizor arbora aceeași țifnă arogantă care îl deosebea și cînd era un personaj influent și temut. Dar cit a condus „Scinteia” ziarul era cit de cit lizibil. A exprimat în scris, fără talent, e drept, dar a exprimat opinii moderate. Se pare că după înapoierarea lui Ceaușescu din prima lui vizită în China maoistă (se știe cu ce efecte), Dumitru Popescu nu și-ar fi ascuns dezaprobarea (sau măcar neplăcuta impresie). El nu putea fi, așa cred, un candidat la pedeapsa capitală pe care o cereau mulți dintre manifestanți. Expunerea lui în galeria de monștri pe care ne-a oferit-o televiziunea nu a fost la locul ei. (Nici a tinărului Valentin, care arbora un soi de ghidușie bizară).

Consiliul Frontului a adoptat în seara aceea, sub presiunea strigătelor vindicative, un decret grăbit, deși sub rezerva unui referendum fixat pentru 28 ianuarie. Zic pripit, pentru că un principiu universal al dreptului penal, un principiu care garantează funcționarea civilizată și echilibrată a justiției, este acela că în modificările legislative se aplică totdeauna inculpațiilor legea cea mai blîndă. Abolirea pedepsei cu moartea l-a scos definitiv pe criminalii ceaușisti de sub incidența oricărei legi viitoare mai severe (care ar avea, dacă li s-ar aplica, efecte retroactive, ceea ce este inadmisibil).

Se poate discuta asupra pedepsei cu moartea. Există susținători ai ei. Dar sper că sunt puțini în lume. Uciderea la termen fix, cu forme administrative, e un lucru oribil, oricît de oribile ar fi crimele pe care le pedepsește. Citiți, sau recitiți, *Reflexions sur la guillotine* a lui Albert Camus.

De asemenea cred greșit decretul de scoatere în afara legii a partidului comunist. De patruzeci de ani la noi, de peste șaptezeci în alte părți, acest partid nu a generat decît nenorocire, ruină, prostie, oroare. La noi el a dispărut pur și simplu la 22 decembrie și a fost înmormînit în ziua de Crăciun.

Dar scoaterea în afara legii a unui partid defunct poate crea periculoase confuzii și oribile vindicte, josnice sau îngrozitoare vinători individuale de vrăjitoare. Nu puțini oameni, onesti, capabili, curajoși, au fost cîndva comunisti. Unii au avut în ultimii 20 de ani atitudine demnă, curajoasă, care au pregătit într-un fel revoluția din decembrie. Să permitem ca ei să fie recuzați de nu știu ce nulități inocente?

ren nebuniei”, răspund toți, de la director la electrician. În cursul zilei de 23 decembrie, împreună cu soldații și cu tinerii de pe stradă, prin fumul gros al incendiilor, printre gloanțele care nu conțineau au fost evacuate și depozitate toate lucrările. „Dacă ați ști...”, îmi spune o muzeografa, „cărăm tablourile prin fumul înecătos și, cînd atingeam cu ele în depozit, le sărutam”.

Muzeul de Artă. Gazda unei expoziții fără precedent.

„Ca și cum am fi fost în linia întâi a frontului”, șoptește cineva. „Dacă nu ar fi fost soldații, peste 500, și tinerii, tinerii veniți din lumea largă... Știti, am avut și o nuntă aici — Felicia și Constantin Stan. Mîineam și dormeam împreună”.

Într-adevăr, o expoziție fără precedent. Privim zidurile ciurite urmele lăsate de rane pe pereți, masa imensă pe care se taje geamuri, soldații care încă păzesc. Printre-o fereastră, se văd ruinele Bibliotecii Centrale Universitare.

Ne amintim de interioarele fastuoase, de operele de artă găsite acolo. „A, nu”, sîntem asigurați, „totul era legal. Aveam contracte de împrumut între Muzeu și Gospodăria de Partid. Aceste contracte de împrumut se făceau numai cu „aprobarea” Consiliului Cultural și erau înnoite din doi în doi ani”. Sîntem în plină „legalitate” și în privința achizițiilor de la particulari, achiziții făcute de aceeași Gospodărie de Partid prin intermediul Muzeului. S-ar cuveni să facem observația că, în timp ce fondul de achiziții pe țară a tuturor muzeelor era de un milion, cel al Gospodăriei de Partid era necontrolat și, după tot ceea ce am văzut în casele prezidențiale, probabil noul-milat.

Pe masa de lucru a geamgilor, sticla pîrle. Cioburi pe jos. Navetele cu apă minerală prin colțuri. Soldații cu arma în mînă. Ziduri cioprite. Ascunse în depozit, plaze afumate, zdrențuite de gloanțe. Așa arată acum expoziția, expoziția crimei din Muzeul de Artă al României.

RODICA PALADE

O ruină care va renăște din propria cenușă — Biblioteca Centrală Universitară

URBANISTICĂ

„Flori“ singulare

M-am întrebat tot mai mult în ultima vreme de ce breșă arhitecților n-a fost capabilă să împiedice — decît într-o mică măsură — dezlănțuirea prostului gust în expresia plastică arhitecturală, a greseliilor urbanistice de organizare a spațiului, a greseliilor în organizarea și amenajarea teritoriului. Au existat și realizări valoroase, și cred că nimeni nu are gîndul absurd că tot ce s-a construit în ultimii 10, 15 sau 25 de ani este fundamental greșit și urît. Se impune o analiză lucidă și obiectivă a tuturor localităților țării, a marilor orașe în primul rînd — în care ritmul construcțiilor a fost deosebit de intens —, care să pună în evidență gradul de afecțiune a diverselor zone ale acestora și posibilitățile de intervenție. Desigur, în București, construcțiile megalitice, rezolvările din zona Pieței Unirii, din Piața Victoriei, transformarea Teatrului Național ș.a. trebuie să formeze obiectul unor dezbateri speciale, dar nu trebuie uitate și marile cartiere noi din multe orașe ale țării — inclusiv Capitala — în care disconfortul datorat unor cerințe absurde de densitate, dar și altor cauze, a atins proporții comparabile „slums“-urilor din primele orașe industriale.

Am ajuns la concluzia existenței unei conjuncții nefericite a mai multor factori care au condus în ultimă instanță la lipsa de unitate în exprimarea părerilor, la lipsa unei coeziuni în interesul breslei. Se știe că au existat colegi arhitecți care și-au exprimat deschis părerea și au criticat condiția arhitecturii și urbanismului sub regimul Ceaușescu. Numele unora dintre ei sînt cunoscute și considerarea față de aceștia nu poate fi pusă la îndoială. Din păcate au fost niște „flori“ singulare în masa inertă și docilă a celorlalți.

În primul rînd, aș remarca diluarea treptată pînă la totală dispariție a acțiunilor și a influenței acelei asociații profesionale care pînă nu de mult s-a numit Uniunea Arhitecților din România. Motivații au fost și sînt sigure că vor fi prezentate altădată. Doresc să subliniez însă că acest organism la care erau afiliați peste 3000 de reprezentanți ai profesiei nu și-a exprimat niciodată o poziție oficială, critică față de vreuna din „marile cititorii“ sau față de complexele acțiuni de sistematizare și organizare a teritoriului, alăturîndu-se în schimb cuminte în corul — general de altfel — de voci ce închinau osanele „politicii înțelepte a partidului și secretarului său general“.

Pe locul doi, în rîndul factorilor de influență, aș așeza slaba poltizare a profesiei. Este un fapt cunoscut, prezența redusă a arhitecților în rîndul organelor de conducere la orice nivel (remarcă aici doar faptul că numeroase posturi de arhitect-șef de oraș sau județ sînt ocupate de ingineri) și dezinteresul evasivanim față de politică. Excepțiile de rigoare s-au aflat în minoritate la nivelul organului de decizie și s-au dovedit incapabile să influențeze mersul evenimentelor.

În al treilea rînd, am să mă opresc la însuși specificul meseriei, care face din noi niște planșeri apatici asupra hîrtiei de desen sau calculului, și în permanentă luptă cu rezolvarea unor multiple detalii funcționale și tehnice. Risipindu-și timpul și energia în căutările imediate, arhitectul practician s-a complăcut într-un semi-izolaționism

deprăsi și neconstructiv. Lipsa concursurilor de arhitectură în țară și a unor dezbateri adevărate într-o Uniune puternică au accentuat continuu această tendință.

„Vinătoarea de contracte“ aș socoti-o al patrulea factor de influență negativă. Nevoia de „supraviețuire“ a tuturor institutelor de proiectare, în condițiile unei reduceri drastice a instituțiilor în construcția de dotări social-culturale, de dotări pentru turism, parcuri de agrement etc., a condus la ideea acceptării cu mai puțin discernămint a oricărei „lucrări“, dacă aceasta era bănoasă. S-a creat, totodată, în mod paradoxal pentru o economie „planificată și centralizată“ o stare de concurență subterană demnă de culisele unei lumi interlope. Preluarea unora dintre cele mai importante lucrări s-a realizat astfel nu pe criteriul unic al competenței profesionale, ci pe „criteriile“ relațiilor și cercurilor de influență. Astfel s-a dat mai mult sau mai puțin frîu liber „amatorismului“ în dauna „profesionalismului“.

În sfîrșit, un al cincilea factor este compromisul noilor promoții. În condițiile unui sistem de repartiție irațional și inechitabil — prin care tinerii absolvenți erau trimiși acolo unde nimeni n-avea nevoie de ei și nu se aștepta să prindă rădăcini — și a unor legi și decrete ce-i împiedicau pe aceștia să lucreze acolo unde ar fi dorit, s-au ivit o serie de „porțițe“. A fost clar că marea concentrare a investițiilor în Capitală avea nevoie de o mare forță de proiectare care s-o susțină. Dar culmea! Absolvenții erau trimiși și obligați să rămînă pe șantier, în virtutea munților, la ocolul silvic și în alte locuri unde nici nu se știa ce-i aceea „arhitect“. Și, totuși, Bucureștii aveau nevoie de arhitecți. Și avînd în vedere „importanța“ marilor obiective din Capitală, s-au găsit căi ascunse ce eludau legile (dar cine a mai ținut seama de legi?) pentru atragerea tinerilor arhitecți (de fapt, pentru cei mai mulți, a însemnat aducerea acasă). Aduși însă în condițiile acestea speciale, fiind permanent amenințați cu neprelungirea contractului sau delegației, ei s-au transformat în executați cuminți, în „trăgători“, în simpli tehnicieni fără cuvînt. Acest compromis acceptat pe termen scurt a fost însă suficient ca să sprijine realizarea citorva monstruoase „citirii“ (cîți stagiați n-au „bobocit“ la Casa Republicii?).

Aspectele semnalate privesc poate mai mult pe arhitecții din București, care s-au aflat sub directă îndrumare a „întilului arhitect al țării“. Aceștia reprezintă totuși peste 60 la sută din numărul total de participanți ai profesiei. În timp ce în Capitală luptau cu „indicațiile“, dar aveau la dispoziție materiale din belșug, cu care construiau ziua ce dărimau noaptea, în restul țării arhitecții și constructorii se zăbeau în corsetul proiectelor-tip cu prefaturi-plafon, la care se mai „scădeau“ și lipsurile de materie primă (ce lua drumul construcțiilor cicloptice). În aceste condiții precare de lucru trebuiesc relevate realizările notabile și de valoare a colegilor din Timișoara, Brașov, Craiova, Constanța și alte orașe, și propun să le apreciem nu la justa lor valoare, ci la „dubla“ sau „tripla“ lor valoare.

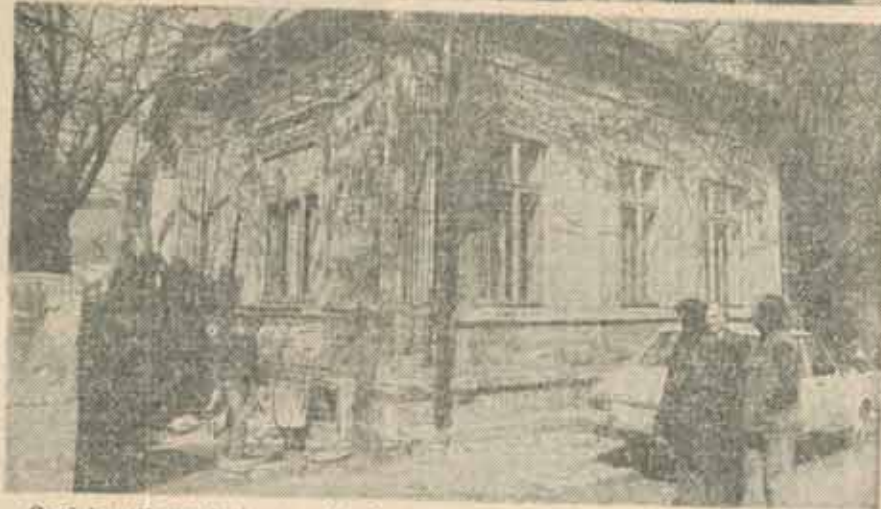
GABRIEL PASCARIU

Școala lui Cuza, dotată la 1867, demolată în anul 1984

Casă neoclasică, de la 1890, de pe strada Sfinții Apostoli, dintr-un ansamblu omogen și încheiat, constituit din clădiri de aceeași categorie și perioadă, în perimetrul Sfinții Apostoli, Mihai Vodă. Sapienții (probabil, decorul din Căldură mare de Caragiale)

Casă în stil neoclasic aparținînd scriitorului Petre Dulfu demolată din 1984

Consultanță internațională

Grupul de inițiativă pentru dialog în arhitectură, care funcționează pe lângă Grupul Pentru Dialog Social intenționează să lanseze o consultanță internațională (concurs de idei arhitectură-urbanism de genul celui ce s-a desfășurat în anul 1979 în Franța pentru Cartierul Halebilor din Paris) privind ansamblul urbanistic din fostul Centru civic, urmărind, implicit, destinația social

funcțională a unor obiecte de arhitectură din cadrul ansamblului precum: Casa poporului, sediul ministerelelor, piața etc.

— Acțiunea este în curs de derulare

— S-a luat legătura cu personalități ale vieții culturale și arhitecți din alte țări.

Așteptăm noi sugestii și propuneri în acest sens.

RESTITUIRI

Momentul adevărului pentru mănăstirea Văcărești

De-a lungul înverșunatei campanii distrugătoare inițiate de criminalul dictator împotriva monumentelor istorice din România, în scopul evident al ștergerii memoriei colective a unui întreg popor și al anulării istoriei acestuia, episodul dispariției mănăstirii Văcărești a reprezentat momentul cel mai dramatic. Înălțată în urmă cu trei secole, la începutul secolului al XVIII-lea (1716—1723), de către urmașii în scaunul Țării Românești al lui Constantin Brâncoveanu, membri ai familiei domnitoare a Mavrocordatilor, mănăstirea Văcărești a fost atunci și a rămas până în urmă cu patru ani una dintre cele mai strălucite ctitorii medievale românești, cu loc de frunte în patrimoniul de artă și de civilizație al sud-estului european. Ea aparține în egală măsură tezaurului istoric românesc și celui european.

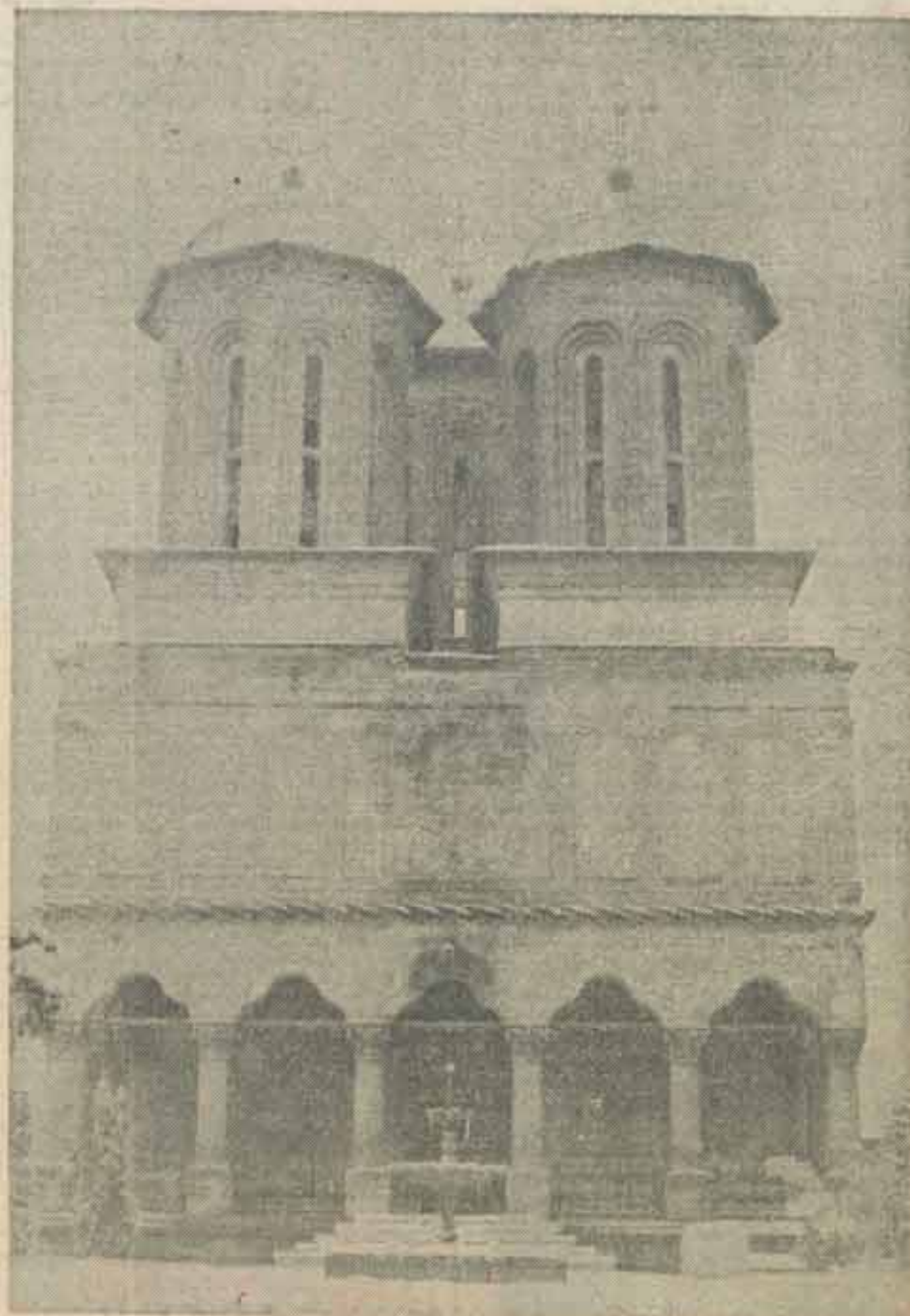
Complex de monumente desfășurate pe o mare suprafață, constând din numeroase construcții — casă domnească, arhondaric, corpuri de chilii dispuse pe două nivele, paraclis, cubili etc. — dispuse în jurul bisericii mari care adăpostește un ansamblu de picturi murale de excepțională valoare și semnificație istorică, mănăstirea Văcărești a reprezentat de-a lungul secolului al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului următor expresia cea mai înaltă a artei și culturii românești din epoca luminilor. Aici s-a aflat cea mai importantă bibliotecă a vremii, ilustrând prin dimensiuni și conținut conexiunea poporului nostru la ideile generoase ale iluminismului european. Rafinata alcătuire a volumelor arhitectonice, monumentalitatea spațiilor interioare, decorul de neasemuită bogăție al sculpturilor în piatră, mesajul cuprinzător al picturilor murale, toate acestea la un loc și încă multe altele permiteau aprecierea complexului ca fiind una dintre culmile creației poporului român.

Instrucțiunea mai puțin decât sumară a peceții criminale instalată samavolnic la cirna destinelor țării, sau mai degrabă crasa și incultură, i-au interzis înțelegerea valorii și semnificației Văcăreștilor. Au inițiat totuși că un asemenea complex de monumente medievale păstrat la marginea Bucureștilor reprezintă o stăvilă în fața planului lor dement de a remodela istoria românească în sensul începutului ei de la falșul și de tristă amintire Congres al IX-lea. Doar astfel se explică înverșunarea lipsită de orice altă logică pe care au manifestat-o de-a lungul anilor în care au plănuit și până în urmă au reușit ștergerea din moștenirea civilizației românești a acestei mărituri. Dacă pentru mănăstirea ctitorită de Mihai Viteazul pe marginea Dimboviței, pentru bijuteria de artă și arhitectură reprezentată de biserica Sf. Spiridon Vechi din capul Căii Victoriei, sau pentru alte numeroase monumente din București și din întreaga țară, au putut fi invocate false argumente decurgând din principiile ticăloase ale unei demențiale „sistemizării”, în schimb pentru mănăstirea Văcărești situată în afara halucinantelor trasee ale distrugerii Capitalei nu s-au putut găsi justificări. Ele nici n-au fost căutate de altfel, probabil că simpla proiectare a siluetei sale majestuoase pe orizontul Bucureștilor ajungea pentru luarea deciziei. Mai mult decât în orice altă parte, tragedia Văcăreștilor dovedește semnificația gesturilor și deciziilor „buldozeristului de onoare” al istoriei românești.

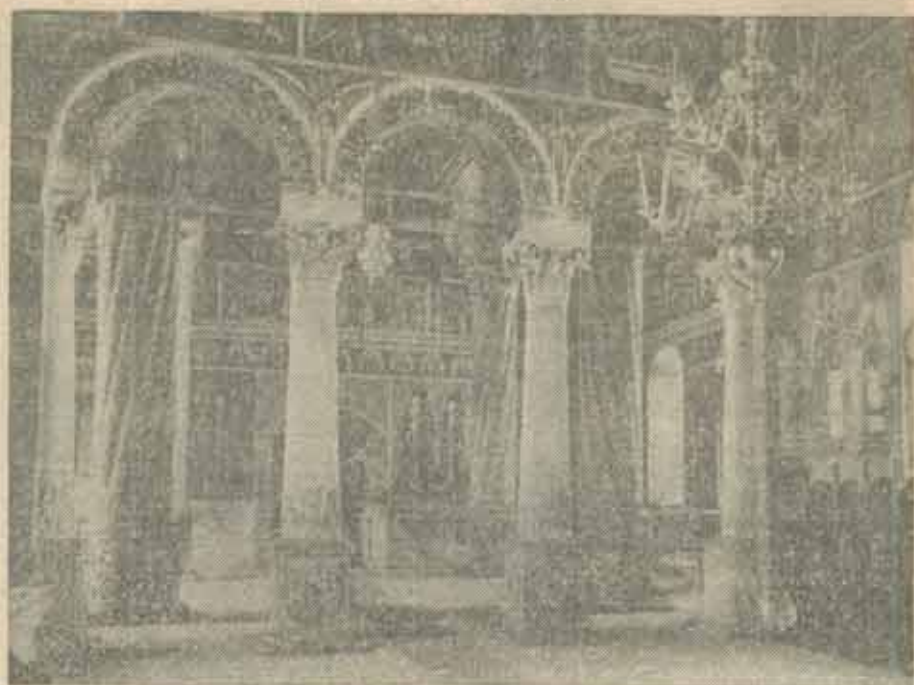
Felul în care s-au desfășurat lucrurile, etapele succesive ale acțiunii distrugătoare, numele compliceilor direcți și indirecti ai acestei crime, responsabilitățile care pretind implicarea procuraturii și judecarea vinovaților de instanța întregului popor, se cer toate clarificate de aici înainte. Nu ne putem totuși mulțumi cu atât. N-avem dreptul să ne limităm cu consemnarea în neagra carte de istorie a odioasei epoci de aur a dispariției Văcăreștilor. În urmă cu o jumătate de veac, din porunca expresă a unui alt mare criminal dement ce a dus omenirea pe marginea prăpastiei — l-am numit pe Führerul care în foarte multe privințe prefigurează pe sinistrul nostru Conducător sau Cîrmaci al națiunii, după cum îi plăcea lui Adrian Păunescu să-l numească —, Palatul Regal din centrul Varșoviei a fost transformat în cîmp de ruine iar zidurile rămase în picioare nu depășeau nicăieri statura unui om. Acolo, ca și la noi, intenția mai clar sau mai puțin clar exprimată a fost aceea a distrugerii trecutului unui popor, a umilirii lui, a tăierii rădăcinilor istorice. Polonezii au avut tăria de a nu accepta faptul împlinit. Într-o impresiune mobilizată a conștiinței naționale, cu sacrificii materiale demne de admirație și cu contribuția întregii diaspore poloneze, Palatul Regal din Varșovia a renăscut și domină azi centrul istoric al capitalei, cu fiecare detaliu decorativ, fiecare fereastră și fiecare ușă refăcute după planurile și documentațiile de arhivă. Este o pildă luminoasă și deloc singulară, deoarece acțiuni similare s-au întreprins în Germania ruinată la sfîrșitul ultimului război mondial, în Ungaria vecină, în Franța sau în alte părți ale continentului.

Văcăreștii noștri își așteaptă deci Renașterea din cenaze și această acțiune, prioritară sub toate aspectele și cu adîncă semnificație în acest început de eră nouă în care ne-am cîștigat dreptul scump plătit al cultivării patrimoniului nostru istoric, trebuie să devină realitate în lunile următoare. Asemenea Văcăreștilor, judecînd cu luciditate și competență de la caz la caz, zecile și sutele de monumente lăsate de izbeliște, ruinate intenționat sau ca urmare a unei politici criminale adoptate în acest domeniu, uneori chiar rase de pe suprafața pămîntului, așteaptă să renască și să-și revină locul cuvenit în zestrea noastră istorică. Este o latură deloc neglijabilă a revenirii noastre în coordonatele europene.

RADU POPA

Mănăstirea Văcărești 1983

Mănăstirea Văcărești. Detaliu

Construită între 1716—1723 de Nicolae Mavrocordat, demolată în decembrie 1986 — ianuarie 1987.

„Cea mai importantă realizare a arhitecturii românești a secolului al XVIII-lea”
Vasile Drăguț, „Dicționar enciclopedic de artă medievală românească”

„Monumentul cel mai complet, care, în raport cu cele anterioare, a constituit un adevărat salt calitativ în domeniul arhitecturii ansamblurilor mănăstirești”.

Grigore Ionescu, „Istoria arhitecturii în România”.

„Dar mănăstirea Văcărești este, cu Hurezul și cu Palatul Mogoșoala, cea mai desăvîrșită expresie a artei românești din secolul al XVIII-lea”.

G. M. Cantacuzino, „Izvoare și popasuri”.

„Ceea ce ne este propriu, ceea ce ne spun Văcăreștii, e spiritul în care noi am întreprins formele de alături, însușirile noastre proprii, propria noastră sensibilitate și specifică noastră concepție a armoniei”.

G. M. Cantacuzino, „Arcade, firide, lespezi”.

Colegiul de redacție: DAN ARSENIU, DAN OPRESCU, RODICA PALADE, DAN PAVEL — redactori; STELIAN YANASE — redactor șef; AUREL GĂRBOVU, DINU LAZĂR, EMANUEL PIRVU — foto; DINU ȘERBESCU — caricaturi; DUMITRU DAMIAN, CONSTANTIN SERAFIMOVICI — secretariat de redacție; GABRIEL FLOREA — coordonator

22* — Publicație săptămânală editată de Grupul pentru dialog social — București, Administrația: EDITURA PRESA LIBERĂ — Tipar: COMBINATUL POLIGRAFIC BUCUREȘTI — Comanda nr. 17 097 — Piața Presa Liberă Pagini 24 — 5 LEI